

Dr. Selman ÖĞÜT
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Öğretim Görevlisi

21. Yüzyılda Uluslararası Hukuk Çerçevesinde
BM Güvenlik Konseyi'nin
Yeniden Yapılandırılması

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XI
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

Kurumsal Gelişme Süreci Açısından Güvenlik Konseyi

I. Kurumsal Gelişim Sürecine Genel Bakış	7
II. Milletler Cemiyeti Sistemi.....	15
A. Genel Bakış	15
B. Milletler Cemiyeti Yapısının Kuruluş Sürecinin Arka Planı	17
C. Milletler Cemiyeti'nin Yöneldiği Amaçlar ve Cemiyete Hakim Mantalitenin Genel İncelemesi.....	19
D. Cemiyet Misakı Çerçevesinde Kurumsal Yapılanmanın İşleyişine Dair Genel Sorgulama	26
III. Birleşmiş Milletler (BM) Örgütü	38
A. Örgütün Tarihi Gelişim Sürecinde Belirleyici Noktalar	38

B. BM'nin Kuruluş Amaçları ve Temel Prensipleri Açısından İncelenmesi.....	46
1. BM Antlaşması'nın 1. Maddesinde Belirtilen Amaçların Spesifik İncelenmesi.....	51
2. BM Antlaşması'nın 2. Maddesinde Belirtilen Prensipler Açısından İnceleme.....	54
C. BM'nin Organları Açısından İncelenmesi.....	61
1. Genel Kurul	63
2. Güvenlik Konseyi.....	68
3. Uluslararası Adalet Divanı	70
4. Sekreteryaya.....	75
5. Ekonomik ve Sosyal Konsey	77
6. Vesayet Konseyi	79

İkinci Bölüm

Güvenlik Konseyinin Yapısının ve Pratiğinin İncelenmesi

I. Genel Bakış	81
II. Güvenlik Konseyi'nin Teşekkülü ve Kurucu Öğeleri	89
A. Güvenlik Konseyi'nin Oluşumu	89
B. Güvenlik Konseyi'nin İşleyiş Usulü.....	92
1. Güvenlik Konseyi Daimi Üyelerinin Veto Yetkisi.....	92
2. Güvenlik Konseyi'nde Temsil.....	96
3. Uyuşmazlıkların Görüşülmesi Usulü.....	96
C. Güvenlik Konseyi'nin Görev ve Yetkileri	98
1. Güvenlik Konseyi'nin Görevlerini İfa Usulü ve İlkeleri.....	99
2. Silahsızlanmayı Planlama.....	100
3. Güvenlik Konseyi'nin Emredici Karar Alabilmesi.....	102
4. Yardımcı Organ Oluşturma Yetkisi.....	103
5. İç Tüzüğünü Belirleme Yetkisi	104

III. İhtilafların Barışçıl Yollarla Çözümlemesi Açısından	
Güvenlik Konseyi'nin Rolü.....	104
A. Barışçıl Çözüm Arama Yöntemleri.....	110
1. Görüşme	112
2. Soruşturma	112
3. Arabuluculuk ve Dostça Girişim	112
4. Uzlaştırma.....	113
5. Tahkim.....	114
6. Yargısal Çözüm Yolları.....	114
7. Bölgesel Kuruluş ya da Düzenlemelere Başvurma	114
B. İhtilafın Çözümü İçin Güvenlik Konseyi'ne Başvurma.....	115
C. Güvenlik Konseyi'nin Harekete Geçmesi Açısından İnceleme .	116
1. Güvenlik Konseyi'nin Gerekli Gördüğü Hallerde Tarafları Çözüme Çağırma Yetkisi.....	117
2. Güvenlik Konseyi'nin Soruşturmada Bulunma Yetkisi	118
3. Güvenlik Konseyi'nin Tavsiyede Bulunma Yetkisi.....	119
4. Güvenlik Konseyi'nin Çözüm İçin Yöntem Tespit Etme Serbestiyeti.....	123
5. İhtilafa Taraf Olanların İradelerinin Birleşmesi Durumunda Güvenlik Konseyi'nin Rolü	124
D. Bm Üyesi Olan ve Olmayan Devletler Açısından Güvenlik Konseyi'nin Dikkatini Çekme	125
IV. Güvenlik Konseyi'nin Zorlayıcı Önlemleri.....	126
A. Barışın Bozulmasını Saptama ve Tavsiyede Bulunma.....	130
B. Durumun Ağırlaşması Halinde Geçici Önlemlere Uymaya Çağırma	133
C. Silahlı Kuvvet Kullanımını İçermeyen Önlemler	135
D. Silahlı Kuvvet Kullanmayı İçeren Eylemler.....	140
1. Silahlı Müdahale Kavramının Sorgulanması	142
2. BM Sistemine Hâkim Olan Güvenlik Kavramı.....	146
E. BM Antlaşması'nın VII. Bölümünde Öngörülen Güvenlik Konseyi ve Üye Devletler İlişkisi.....	149

1. Üye Devletler Açısından Yükümlülükler.....	150
a. Özel Antlaşma Düzenlemeleri ile Her Türlü Yardımlı Sunma Yükümü	150
b. Gerekli Olan Durumlarda Konsey Kararlarına Katılma Yükümü	153
c. Ulusal Hava Birlikleri Bulundurma Yükümü	154
2. Askeri Kurmay Komitesi ve Zorlayıcı Önlemler Açısından Güvenlik Konseyi'ne Katkısı	155
a. Bölge Alt-Komitelerinin Askeri Kurmay Komitesi'nin Eylemlerine Yapacağı Katkı	157
b. Güvenlik Konseyi'nin Planlama Sürecindeki Önderliği	157
3. Kararların Yürütülmesi Noktasında Alınacak Önlemler	159
4. Bir Devletin Aleyhine Alınan Zorlayıcı Önlemler ile İlgili Danışma Hakkı.....	161
5. Meşru Müdafaa Hakkı	162
V. Bölgesel Kuruluşlar ve Anlaşmalar ile Koordinasyonun Sağlanması	166

Üçüncü Bölüm

Güvenlik Konseyinin Reforme Edilmesi

I. Bm Örgütünün Organı Olarak Güvenlik Konseyi'nin Yeniden Yapılandırılması.....	177
A. Uluslararası Organizasyon ve İşleyiş Perspektifi.....	178
B. Etkinlik ve Verimlilik Perspektifi.....	181
II. Güvenlik Konseyi'nin Reforme Edilmesi Meselesinin Oluşumunu Tarihi Perspektiften Değerlendirme	183
A. 1945 – 1965 Arası Dönem	185
B. 1965 – 1990 Arası Dönem	189
C. 1990 – 1993 Arası Dönem	193
III. Reform Önerileri.....	195
A. Ucu Açık Çalışma Grubu (Open-Ended Working Group).....	196

B. Razali Planı	200
1. Birinci Adım	201
2. İkinci Adım	202
3. Üçüncü Adım	204
4. Planın Değerlendirilmesi.....	205
C. BM Örgütünün Milenyum Açıklamasının Reform Sürecinin Gidişatına ve Mevcut Önerilere Etkileri	208
1. Milenyum Açıklaması	208
2. 2002 Yılı Birleşmiş Milletleri Güçlendirmesi Genel Sekreterlik Raporu	211
3. Tehditler, Sorular ve Değişiklikler Hakkında Yüksek Seviyeli Panel.....	212
a. Yüksek Seviyeli Panel'in Değerlendirilmesi	218
b. A Modeli	221
c. B Modeli	223
d. Modellerin Değerlendirilmesi.....	225
4. Hükümetlerarası Müzakere Süreci.....	227
IV. Devlet Gruplarının Sürece Yaklaşımları ve Öne Çıkan Reform Modelleri	234
A. P-5 (Güvenlik Konseyi'nin Daimi Üyeleri – Permanent Five) ..	236
B. G-4 (Dört Grubu – Group of Four)	240
C. Mutabakat İçin Birleşme (Uniting for Consensus)	243
1. İtalya'nın Bölgesel Model Teklifi	247
2. Yeşil Model.....	248
3. Mavi Model.....	249
D. Afrika Grubu ve Ezulvini Mutabakatı (Ezulwini Consensus) ..	250
E. L.69 Grubu.....	253
F. S-5 Grubu (Küçük Beş – Small Five).....	256
G. C Modeli.....	259
H. X Modeli	260

V. Müslüman Nüfus Yoğunluğu Olan Bir Devletin Genişleme Sürecinde Yer Almasının Gerekliliği.....	261
VI. Reformu Gerekli Kılan Yapısal – İşlevsel Problemler ve Çözümü Erteleyen Engeller	264
A. Demokratikliğin Eksikliği (Temsilde Adalet Problemi)	265
B. Şeffaflık Problemi.....	267
C. Barışı Korumanın Etkinliğinin Arttırılması.....	270
D. Adalet Kavramının Sağlanması	275
E. Sorumlu Tutulabilme (Hesap Verebilirlik).....	281
F. ABD Faktörü	285
SONUÇ	289
Ek I: Birleşmiş Milletler Antlaşması (26 Haziran 1945)	301
Ek II: Güvenlik Konseyi'nin Geçici Usul Kuralları	339
Ek III: Reform Teklif Modelleri.....	355
Ek IV: Güvenlik Konseyi'ne Seçilmiş Üyeler Listesi	359
Ek V: Veto Yetkisinin Kullanıldığı Tarihler ve Yetkiyi Kullanan Devletler	363
KAYNAKÇA	365